

הערות מהגאון בעל החיד"א ז"ל על ס' קול אליהו

נ ראיתי בשו"ת קול אליהו להרב חביבא מהר"א ישראל זלה"ה שנדפס מחדש (עתה ובפותחי אגב רהטאי אנכי העירותי באיזה מקומות והתויתי תיו) דבר מחודש בא"ח סימן ח"י במעשה שהיה דביום ש"ק מצאו שני ראשי השין דבוקים למעלה והוציאו ס"ת אחר. ואח"ך בו ביום חזרו לראות פיסול זה ומצאו שאות השין כתקנה ותלו הדבר שע"י משמוש היד בס"ת יצא הדיו המחבר שני ראשי השין כי הדיו המחבר ראשי השין הנה זה בא מחמת המגיה הס"ת בע"ש וזה הדיו דרכו לצאת במשמוש היד ולהיות שראה הש"ץ שהס"ת עתה מתוקן הוציאו לקרות בו במנחה והוא ז"ל גער בש"ץ כי הס"ת היה פסול לקרות בו כי הרמב"ם פסק פכ"ג דהמגרר או מתקן חייב משום מכה בפטיש ועוד כתב פ"ו דהמבשל בשבת בשוגג מותר למ"ש וכיון דהוצאות הדיו מלאכה פשיטא דאסור ליהנות מאותה מלאכה בו ביום כדין שוגג מיהא עכ"ד ועמו הסליחה דאין הנדון דומה לראיה דהכא נעשה הדבר ממילא שלא היה בדעת שום אדם להוציא הדיו ולא דמי למבשל שכיוון לבשל אלא שהיה שוגג דאז קנסוהו רבנן אבל הכא די"ו שיפקיד את עצמו בלי כונת אדם להוציאו אפילו בשוגג ומכ"ש במזיד דאחד הרואה ומשמש בידו הוא דבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישיה ומותר. ותו דכבר כתב הרא"ש בפסקיו פרק במה מדליקין דאין לנו לגזור מדעתנו ותמה על הגאונים איך חידשו גזרה אחר התלמוד. וזהו סייעתא לדעת הרב פרי חדש הלכות פסח סימן תנ"א וסימן תנ"ג שחלק על הרב בית חדש ועל הרב כנה"ג וכתב דאין לנו לגזור גזרות מדעתנו ע"ש.

וגם מ"ש אח"ך דאחר ימים נודע כי בחור אחד הלך לבית הכנסת אחר תפלה ותולין כי גם בלא דעת הוציא הדיו והגם שלא נחשד כי במזיד עשה מ"מ הוי הערמה ואסור טפי ממזיד והאריך בזה כל אלו דמיונות ואימור שנעשה ע"י משמוש ידי אדם בבקר כמו שכתב בתחילה או שע"י משמוש יד הבחור נעשה בלי כונה ואחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקין ועוד יש לצדד בזה.

נא עוד ראיתי שם להרב הנזכר סימן י"ט במ"ש מור"ם א"ח סימן ש"ס דאסור לשבר עוגה שכתובים אותיות משום מוחק וכתב וז"ל כתב הרב כנה"ג דהיינו דוקא כשכתוב אותיות מדבר אחר אך אם הוא מהעוגה עצמה אין קפידא וכיוצא בזה כסח"י שעמד בזה עם הרב הקדוש מהר"ש אלקב"ץ ז"ל והסכים עמו להתיר וכו' ובאמת כללו אשתמיט להו דברי רבינו ירוחם והביאם מור"ם סוף הלכות ס"ת בשם תשובת הרמב"ם דמ"ש אסור לכתוב בלא שרטוט אין חילוק בין כתיבה לחקיקה וכו' דלפי דבריו הדת נתנה דאסור לכתוב אותיות במצה או בעוגה מינה ובה דהיינו חקיקה וחקיקה כתיבה היא וכיון דהוי כתיבה פשיטא דהוי מחיקה וכו' ע"ש שהאריך ומ"ש בשם הרב הקדוש מהר"ש אלקב"ץ הוא אגב שיטפיה דהוא מהר"ש הלוי בתשובותיו הנדפסות ומעיקרא הרב כנסת הגדולה לא מפי עצמו אמרה כנראה מתוך דבריו אלא משם מהר"ש הלוי בתשובותיו כאשר יראה הרואה בספר הבהיר כנסת הגדולה. ומה שתמה עליהם מתשובת הרמב"ם וכתב בהו ונעלם לישראל לן מר דחילוק מהר"ש הלוי הוא דבעיסה עצמה מינה ובה אין באכילתה משום מחיקה ומאי מייתי מתשובת הרמב"ם דאירי בחוקק בטסי כסף או בעצים ואיך פשיטא ליה דהוי חקיקה וכתביבה ומחיקה בעיסה מינה ובה באכילתה שהוא נדון מהר"ש הלוי מתשובת הרמב"ם והדברים פשוטים וכ"ש למי שיראה תשובת מהר"ש הלוי הנזכר סימן כ"ו. ועיקר חילוקו הוא בכותב בעיסה ע"י דפוס או כותב אותיות מן העיסה עצמה בעודה עיסה כמבואר בתשובותיו ובספר כנה"ג משמו לא שחילק בין כתיבה לחקיקה להקשות לו מתשובת הרמב"ם וחקיקה כתיבה. ואם הרב מהר"א ישראל הרב המחבר קול אליהו הנזכר לא שמיע ליה חילוק מן העיסה עצמה לכותב על ידי דבר אחר יחלוק מסברתו שהוא אינו סובר כן אבל להשיג מתשובת הרמב"ם אינה השגה לדעת מהר"ש הלוי דדברי הרמב"ם הם בטס כסף וזהב ועצים ואיהו קאמר דבעיסה מינה ובה לא שייך וכל זה פשוט ואין להאריך. והרב כנה"ג כתב על מהר"ש הלוי על חילוק זה שפתים ישק משיב דברים נכוחים. וכן התיר בפשיטות הרב מר וקציעה סימן ש"ם ע"ש ובתשובותיו שאלת יעבץ ח"ב סימן ק"ס.

הערות מהגאון בעל החיד"א ז"ל על ס' קול אליהו

ישלח דברו כי נתן מלחמו ובשל מבושל ולקוחים
בידו אשר בדברו מערי"ב ערבי"ם בדין עירובא
יהא שרי לבעל הבית זה לאפויי ולבשולי וכו'
וזהו בתורת שליחות לא בתורת להוציא יד
חובתו כי הבעה"ב בפתו ותבשילו הוא מערב.
ומה לנו אי המערב מחוייב בדבר או לא ומנהג
עיר קדשנו ירושלם ת"ו לשלוח הב"ד זוגא
דרבנן יסובכו ויעשו עירובי תבשילין לאלמנות
ולכל מי שלא ידע ולקחו מאתם בכל בית פת
ותבשיל וכה יאמרו בדין עירובא יהא שרי לבעל
הבית הזה ולכל ביתו לאפויי ולבשולי וכו' וזהו
בתורת שליחות. אך בג"ד כעת לא בירא לי אי
מצי לברך על העירוב. ועוד חזון למועד בעה"י.

נה בסימן ל"ב. מאי דאסיק בקשיא דברי
הגהות מרדכי סוף שבת ודברי
הרמב"ם לק"מ דבשבת אפילו בדרבנן אסרו
אמירה לגוי. וק"ק על הרב המחבר איך לא
הזכיר להרב ארעא דרבנן ושמעתתיה בפומיה
כוליה יומא וכבר אנכי איש צעיר כתבתי קצת
בפרט זה בקונטרס עין זוכר מערכת האל"ף אות
ע"ד ע"ה ומשם באר"ה ושם רמזתי לדברי מורי
הרב זלה"ה בספרו הבהיר נחפה בכסף י"ד סימן
ג' ע"ש.

נו בסימן ל"ט. אסר לרחוץ הכהנים בעת
עלייתן לדוכן ביה"כ במי ורדים
לחוש למ"ד דסיכה שייך בכל דבר ע"ש ואני
בעניי בהאי פלוגתא ביררתי קצת הסברות של
הפוסקים בספר הקטן מחזיק ברכה א"ח סימן
תרנ"ד ע"ש ועיניך תחזנה. אך בג"ד נראה דלא
שייך סיכה דמי ורדים הם מים המוגרים כמים
ממש ורחיצה היא ולא יש נדנוד סיכה. ובהא לא
שייך פלוגתא ואני אמרתי בחפזי כשיצא לאור
הספר הנזכר בהא שעתא מידי עוברי העברה
בעלמא רחש לבי ההערות האלה. וכמו שכתבתי
לעיל.

נב גם אשו"ר להרב הנזכר בסימן ח"י הנז"ל
שהביא משם מהרי"ל הלכות י"ט דגוי
המביא כתבים חתומים בי"ט מותר לישראל
לפותחם ולהתיר החותם וכתב עליו וז"ל תמהני
אם יצאו דברים אלו מפה קדוש דקי"ל המפרק
ניירות דבוקים הוי תולדת קורע וכו' הא נמי
אסור אפילו ע"י גוי עכ"ל ודבריו הם דברי הרב
פר"ח י"ד סימן קי"ח ס"ק י"ח וכבר רמזו הוא
ז"ל אלא שהרב פר"ח לא הביא דברי מהרי"ל
ונעלם ממנו שהרב ט"ז והרב מגן אברהם סימן
תקי"ט הביאו דברי מהרי"ל ואוקמוהו שאין
צורות בחותם גם נעלם ממנו שהגאון מהר"ר
צבי בתשובתו חלק על הרב פרי חדש בתוקף
גדול והתיר ע"ש בסימן ל"ט והרב בנו בשאלת
יעבץ ח"ב סימן הנזכר כתב שמקובל מהרב אביו
ז"ל להתיר והוא ז"ל השיג על פרי חדש ולא זכר
מדבריו של הרב מר אביו בתשובה הנזכר
שהתיר וחלק על הפר"ח ע"ש.

נג בסימן ל' בכותב כתב לחבירו בימי הספירה
היום כו"ך לעומר מסיק שאינו יכול
לספור וסמך אדין כותב בתורה ע"ש באורך
ואנכי עמדתי בעניותי בענין זה ודחיתי ראית דין
כותב בתורה שצריך ברכה. והבאתי איזה ראיות
והעליתי לפק"ד בנדון שכתבתי עליו דיכול
לספור בברכה הן אמת דשם היו סניפים אחרים
כאשר אחד הרואה בעיניו יראה בספרי הקטן
ברכי יוסף א"ח סימן תפ"ט אות י"ד בס"ד ולא
יכולתי לעמוד בדקדוק בדברי הרב הנזכר והיה
לכם לזכרון ועמ"ש במחב"ר שם.

נד בסימן ל"א נשאל בבן ארץ ישראל העומד
בח"ל בי"ט ב' של גליות הסמוך
לשבת אם יכול לעשות ערובי תבשילין לצורך
בעה"ב ומסיק דלא מצי עביד דאינו מחויב בדבר
וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא את הרבים
י"ח ומייתי ראיה מהירושלמי דבן כרך אינו
מוציא בן עיר וכו' ואע"ג דאיכא מאן דפליג
דסבר דהבבלי חולק על הירושלמי מי יעשה נגד
כמה פוסקים דפסקו כירושלמי זהו תורף דבריו
ולפום ריהטא נראה דזה אינו ענין למי שאינו
חייב בדבר וכו' והכא מצי בן א"י לעשות עירוב
לאדם מישראל שאינו יודע לעשות וזה שלא ידע